

Nr 50

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förbättrat studiestöd m. m., såvitt propositionen hänvisats till lagutskott, jämte motioner.

Genom en den 27 februari 1970 dagtecknad proposition, nr 77, har Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden, föreslagit riksdagen att

dels antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om ändring i förordningen (1964:400) om förlängt barnbidrag,
- 2) lag om ändring i studiemedelsförordningen (1964:401),
- 3) lag om ändring i studiehjälpsreglementet (1964:402),
- 4) lag om ändring i förordningen (1967:882) om studiemedelsavgifter,

dels bifalla de förslag i övrigt om vilkas avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt.

Propositionen har hänvisats till lagutskott och behandlats av andra lagutskottet såvitt angår författningsförslagen. Övriga delar av propositionen, som avser anslagsfrågor, har hänvisats till statsutskottet.

I samband med propositionen har utskottet behandlat följande motioner

A. vid riksdagens början väckta motioner

1) de likalydande motionerna I: 114 av herr *Larsson, Thorsten, m. fl.* och II: 124 av herr *Larsson* i *Borrby m. fl.*, angående inkomstprövat tillägg till studiebidrag, m. m.,

2) de likalydande motionerna I: 854 av herr *Gustafsson, Nils-Eric*, och II: 1030 av herr *Nilsson* i *Tvärålund m. fl.*, om hemresetillägg till vissa studerande,

3) de likalydande motionerna I: 860 av herr *Larsson, Thorsten*, och herr *Olsson, Johan*, samt II: 1001 av herr *Elmstedt m. fl.*, angående det studiesociala stödet,

4) motionen II: 1038 av herrar *Westberg* i *Ljusdal* och *Rask*, om vidgade möjligheter till studielån enligt studiehjälpsreglementet,

B. i anledning av propositionen väckta motioner

5) de likalydande motionerna I: 1130 av herr *Lidgard* och fröken *Stenberg* samt II: 1326 av herr *Nordstrandh*,

6) de likalydande motionerna I: 1154 av herr *Olsson, Johan*, och II: 1354 av fru *Jonäng* och herr *Nilsson* i *Tvärålund*,

7) de likalydande motionerna I: 1155 av fröken *Stenberg* och II: 1355 av fru *Mogård*,

8) de likalydande motionerna I: 1156 av herrarna *Wanhainen* och *Hedström* samt II: 1353 av fru *Berglund m. fl.*

Motionerna 1)–5), 7) och 8) har i sin helhet hänvisats till lagutskott, medan motionen 6) hänvisats till statsutskottet såvitt angår anslag och i övrigt till lagutskott.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram flera reformförslag på det studiesociala området. Förslagen berör studerande inom såväl studiehjälpssystemet som studiemedelssystemet. Dessutom behandlar propositionen vissa administrativa frågor. Förslagen syftar till att studiemedelsnämnderna skall kunna ge de studerande en bättre och snabbare service vid expediering av studiemedel.

Studiebidraget och det förlängda barnbidraget inom studiehjälpssystemet föreslås bli höjt från 75 kr. till 100 kr. i månaden.

Inackorderingstillägget föreslås bli höjt från 100 kr. till 125 kr. i månaden och resetillägget med 10 kr. i varje avståndsklass. Det senare förslaget skulle innebära att 50, 70, 90 och 110 kr. i månaden utgår i resetillägg till elever som bor resp. minst 6, 15, 25 och 35 km från studieorten.

För att studiemedelsnämndernas behandling av studiemedelsansökningar skall underlättas föreslås viss ändring av beräkningsreglerna. Beräkning av studiemedel bör enligt förslaget grunda sig på det basbelopp som gäller vid ingången av maj resp. november månad.

I propositionen behandlas frågan om studiemeritering för studiemedel.

Slutligen föreslås i anledning av skattereformen bl. a. höjning av förmögenhetsgränsen inom studiehjälpssystemet.

För studiebidrag m. m. begärs ett förslagsanslag om 547,5 milj. kr. För allmänna studielånefonden begärs ett investeringsanslag om 111 milj. kr. och för studiemedelsfonden ett investeringsanslag om 756 milj. kr.

Av propositionen redovisas i det följande endast författningsförslagen och vad föredragande statsrådet *Moberg* anfört i vissa delar.

De vid propositionen fogade författningsförslagen har följande lydelse.

Förslag
till
Lag
om ändring i förordningen (1964:400) om förlängt barnbidrag

Härigenom förordnas, att 1 § förordningen (1964:400) om förlängt barnbidrag skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

1 §.¹

Barn, som deltagit i undervisningen i grundskola eller motsvarande undervisning i skola som avses i 33 eller 34 § skollagen, äger, från och med kvartalet efter det under vilket barnet fyllt sexton år, rätt till studiehjälp i form av förlängt barnbidrag med *sjuttiofem* kronor i månaden.

Barn, som deltagit i undervisningen i grundskola eller motsvarande undervisning i skola som avses i 33 eller 34 § skollagen, äger, från och med kvartalet efter det under vilket barnet fyllt sexton år, rätt till studiehjälp i form av förlängt barnbidrag med *ett-hundra* kronor i månaden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

¹ Senaste lydelse 1965:249.

Förslag

till

Lag**om ändring i studiemedelsförordningen (1964:401)**

Härigenom förordnas, att 13 och 20—22 §§ studiemedelsförordningen (1964:401) skall ha nedan angivna lydelse.

*(Nuvarande lydelse)**(Föreslagen lydelse)*

13 §.

Vid beräkning enligt 9—12 §§ av studiemedel tillämpas det basbelopp som gäller *vid* ingången av den termin för vilken medlen äro avsedda, eller, om medel vid ett och samma tillfälle skola beviljas för flera terminer, det basbelopp, som gäller *vid* ingången av den första av dessa.

Vid beräkning enligt 9—12 §§ av studiemedel tillämpas det basbelopp, som gäller *för andra månaden före* ingången av den termin för vilken medlen äro avsedda, eller, om medel vid ett och samma tillfälle skola beviljas för flera terminer, det basbelopp, som gäller *för andra månaden före* ingången av den första av dessa.

20 §.

Avgiftsunderlaget utgör — — — gånger basbeloppet.

Har den återbetalningsskyldige vid årets ingång vårdnaden om barn, som är under tio år, minskas den summa som följer av första och andra styckena med *femtio procent av basbeloppet*.

Har den återbetalningsskyldige vid årets ingång vårdnaden om barn, som är under tio år, minskas den summa som följer av första och andra styckena med *ett basbelopp*.

Avgiftsunderlag avrundas — — — — — hundratal kronor.

21 §.

Såsom gift anses vid tillämpning av 20 § den som *taxeras enligt för gift skattskyldig gällande bestämmelser*.

Såsom gift anses vid tillämpning av 20 § den som *taxerats med tillämpning av 52 § 1 mom. kommunal-*

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

Med inkomst förstås i nämnda paragraf den till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomsten och med basbelopp det vid avgiftsårets ingång gällande basbeloppet.

skattelagen den 28 september 1928 (nr 370) och 11 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.

Med inkomst förstås i 20 § den till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomsten och med basbelopp det vid avgiftsårets ingång gällande basbeloppet.

22 §.

Avgiftsgränsen är två gånger det i 21 § angivna basbeloppet.

Avgiftsgränsen är två och en halv gånger det i 21 § angivna basbeloppet.

Denna lag träder i kraft, såvitt avser 13 § den 1 juli 1970 och i övrigt den 1 januari 1971. I fråga om avgift som avser år 1970 eller tidigare år gäller 20—22 §§ i deras äldre lydelse.

Förslag
till
Lag
om ändring i studiehjälpsreglementet (1964:402)

Härigenom förordnas, att 9, 10 och 12 §§ studiehjälpsreglementet (1964:402) skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

9 §.

Studiebidrag utgår med *sjutiofem* kronor i månaden.

Studiebidrag utgår med *ett-hundra* kronor i månaden.

10 §.

Är den studerande i behov av inackordering, utgår inackorderingstillägg med *ett-hundra* kronor i månaden.

Är den studerande i behov av inackordering, utgår inackorderingstillägg med *ett-hundra-tjugofem* kronor i månaden.

12 §.

Till studiebidrag — — — — — tjugotusen kronor.

Överstiger den studerandes och hans föräldrars sammanlagda förmögenhet *trettiotusen* kronor, skall en femtedel av det överskjutande beloppet, avrundat till närmaste lägre fulla hundratal kronor, jämfästas med beskattningsbar inkomst.

Överstiger den studerandes och hans föräldrars sammanlagda förmögenhet *femtiotusen* kronor, skall en femtedel av det överskjutande beloppet, avrundat till närmaste lägre fulla hundratal kronor, jämfästas med beskattningsbar inkomst.

Är den — — — — — för föräldrarnas.

Denna lag träder i kraft, såvitt avser 10 § den 1 juli 1970, 9 § den 1 januari 1971 och 12 § den 1 juli 1971.

Förslag

till

Lag

om ändring i förordningen (1967:882) om studiemedelsavgifter

Härigenom förordnas, att 2 § förordningen (1967:882) om studiemedelsavgifter skall ha nedan angivna lydelse.

(Nuvarande lydelse)

(Föreslagen lydelse)

2 §.

Beteckningarnas basbelopp — — — i studiemedelsförordningen.

I övrigt — — — — — slutliga avgiften.

Som gift anses i förordningen den som *taxeras enligt för gift skattskyldig gällande bestämmelser.*

Som gift anses i förordningen den som *taxerats med tillämpning av 52 § 1 mom. kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370) och 11 § 1 mom. förordningen den 26 juli 1947 (nr 576) om statlig inkomstskatt.*

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1971.

Föredraganden

Enligt min mening bör man nu genomföra ytterligare förbättringar på studiehjälpens område.

F. n. utgår *studiebidrag* enligt studiehjälpsreglementet och *förlängt barnbidrag* enligt förordningen om förlängt barnbidrag med 75 kr. i månaden, dvs. med en tolfedel av beloppet för allmänt barnbidrag. I den jämlikhetsreform som skatte-reformen utgör ingår även en väsentlig höjning av det allmänna barnbidraget, nämligen från 900 kr. till 1 200 kr. om året fr. o. m. den 1 januari 1971. I konsekvens härmed bör nyssnämnda studiesociala förmåner höjas till 100 kr. i månaden. De nya beloppen bör gälla fr. o. m. den 1 januari 1971.

Med anledning av centrala studiehjälpsnämndens förslag om höjning av *inackorderingstillägget* vill jag erinra om vad andra lagutskottet anförde i sitt utlåtande över prop. 1969:16 (2LU 38). Utskottet underströk att tillgängliga resurser inom ungdomsutbildningen bör inriktas på familjer som har barn i gymnasiet eller därmed jämställda skolformer och som bor så långt från skolorten att barnen behöver inackorderas. Om inackorderingskostnaderna alltför mycket överstiger bidraget, finns det enligt utskottet risk för att boendekostnaderna blir ett avgörande hinder för att barnen skall kunna fortsätta sina studier efter den obligatoriska skolan. Detta gäller speciellt familjer med svag ekonomi.

Med hänsyn till vad andra lagutskottet och centrala studiehjälpsnämnden anført om boendekostnaderna förordar jag att inackorderingstillägget höjs i enlighet med nämndens förslag till 125 kr. i månaden. Höjningen bör träda i kraft den 1 juli 1970.

Studiehjälpsnämnden har också föreslagit en höjning av beloppen för *resetillägg*. Vid avvägningen av de skilda önskemålen om förbättringar av det studiesociala stödet har jag kommit till slutsatsen att resetillägg bör höjas den 1 juli 1970 med 10 kr. i månaden. Därmed kommer resetillägg att utgå med 50, 70, 90 och 110 kr. i månaden för avstånd om resp. 6, 15, 25 och 35 km. Jag avser att senare återkomma till Kungl. Maj:t i denna fråga.

De förslag som jag nyss lagt fram innebär ytterligare förbättringar av studiehjälpen till yngre studerande. Som bidrag till studerande vid bl. a. yrkesskolor, fackskolor, folkhögskolor och gymnasier kan därmed komma att utgå 3 600 kr. per läsår, dvs. en höjning med 450 kr. jämfört med nuvarande läsår.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att 1968 års studiemedelsutredning enligt sina direktiv har att pröva bl. a. frågan om konsekvenserna av den avveckling av studentbostadssubventionerna som ägde rum år 1967 i samband med omläggningen av bostadsfinansieringen. SFS har i en framställning pekat på det höjda kostnadsläget för studentbostäderna och ansett det angeläget att den i direktiven till utredningen nyss angivna frågan prövas med förtur. Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att framställningen överlämnas till utredningen att övervägas vid fullgörande av det åt utredningen givna uppdraget.

Centrala studiehjälpsnämnden har föreslagit att studiemedlen framdeles skall bestämmas med tillämpning av det *basbelopp* som gäller för maj resp. november närmast före början av terminen i stället för som f. n. basbeloppet i juli resp. januari. Som motiv för förslaget anges arbetsmässiga fördelar, vilka blir till gagn för både studiemedelsnämnderna och de studerande. Om förslaget bifalles kommer studiemedelsnämnderna att få en jämnare arbetsrutin och att redan på ett tidigt stadium kunna förbereda och expediera tidigt inkomna studiemedelsansökningar. Nämnden är ej enhällig. Studeranderepresentanten i nämnden har reserverat sig och bl. a. anfört att den föreslagna ordningen skulle kunna leda till sänkning av studiemedelsbeloppet.

Det ökade antalet studiemedelstagare har inneburit stora påfrestningar på studiemedelsnämnderna. Det stora flertalet studerande ansöker också om studiemedel i början av studietermen. Den stora ansamlingen av ansökningar medför svårigheter för studiemedelsnämnderna att på kort tid behandla alla ansökningar och i övrigt ge de studerande den service som är önskvärd. Arbetsbördan vid nämnderna blir också ojämn. Åtgärder som syftar till att lösa de här nämnda problemen är önskvärda. Jag vill också erinra om att basbeloppet numera fastställs att gälla för månaden närmast efter fastställandet. Enligt de regler som gällde när studiemedelssystemet infördes fastställdes basbeloppet att gälla för den andra månaden efter fastställandet. Det fastställda basbeloppet blir nu gällande en månad tidigare än enligt de regler som låg till grund för utformningen av studiemedelsbestämmelserna. Jag tillstyrker därför nämndens förslag.

Inom studiemedelssystemet gäller vissa krav på studieresultat för att studiemedel skall kunna utgå. Fortsatta studiemedel kan beviljas om det med hänsyn till de resultat som den studerande uppnått måste anses sannolikt att han kommer att slutföra studierna inom normal tid. Vid denna bedömning skall skälig hänsyn tas till förhållanden av personlig natur som kan antas ha inverkat på studieresultatet (6 § andra stycket studiemedelsförordningen).

Om tolkningen av nyss angivna bestämmelser i 6 § studiemedelsförordningen anförde dåvarande chefen för ecklesiastikdepartementet att vägledande vid studielämplighetsprövningen borde vara att studiemedel endast ges till den som bedriver sina studier i en takt som kan anses vara normal. Den praxis som de dåvarande statsstipendienämnderna utbildat vid utdelning av naturastipendierna, dvs. i princip krav om ett betyg per termin, ansågs böra kunna lämna god vägledning även vid tillämpningen av de nya reglerna.

Den reformering av studiegången vid de filosofiska fakulteterna, varom statsmakterna fattade beslut vid 1969 års riksdag (prop. 4, SU 34, rskr 101), har aktualiserat en i första hand teknisk anpassning av nuvarande regler för bedömning av studieprestationer för erhållande av studiemedel. 1968 års studiemedelsutredning har nu lagt fram förslag om en sådan anpassning att gälla fr. o. m. nästa budgetår.

Även efter det att en ny utbildningsorganisation införts vid de filosofiska fakul-

teterna bör studiemedel för fortsatta studier få utgå endast om den studerande bedrivit sina studier i normal takt. Jag avser alltså inte att föreslå någon ändring av gällande bestämmelser i studiemedelsförordningen (6 § andra stycket). Vad som behövs är endast en tolkning av vad kravet på normal studietakt skall anses innebära, tillämpat på studerande som följer den nya studiegången.

En viktig fråga för utredningen har varit samordningen av utbildningsnämndernas och studiemedelsnämndernas bedömning av studieresultaten. Utredningen har för sin del enhälligt avvisat tanken på att i varje fall i dagens läge nå en fullständig harmonisering härvidlag. Detta skulle bl. a. innebära att studiemedel automatiskt skulle ges för tre terminers studier. Vidare skulle det innebära en överflyttning av beslutanderätten från de av allmänna representanter bestående studiemedelsnämnderna till utbildningsnämnderna som f. n. består av lärare och studerande. Följden härav skulle därjämte bli en radikal förändring av studiemedelsystemets organisation.

Som jag framhöll i prop. 1969:4 (s. 77—78) är det självfallet angeläget med ett nära samarbete mellan studiemedelsnämnderna och utbildningsnämnderna. Jag delar emellertid utredningens uppfattning att någon fullständig harmonisering av rätten att bedriva studier och rätten att få studiemedel f. n. inte kan ske. Utredningen har föreslagit att studiemedel skall få utgå för fortsatta studier endast om den studerande vid slutet av den andra terminen eller vid början av den tredje har slutfört studier motsvarande vissa poängtal. Jag finner dessa poängtal kunna i huvudsak godtas.

I likhet med utredningen anser jag vidare att studieprognosen efter uppnådda 40 poäng även fortsättningsvis bör peka på att minst 40 poäng kommer att uppnås på tre terminer. Högre studietakt i ett senare skede bör således inte krävas.

Vad utredningen föreslagit beträffande tilldelning av studiemedel vid byte av utbildningslinje biträder jag.

Frågan om studiemedel för kompletterande utbildning har rönt delade meningar bland remissinstanserna. Sveriges socialdemokratiska studentförbund har ifrågasatt om man över huvud taget bör satsa resurser på kompletterande utbildning så länge en majoritet av landets yrkesverksamma endast har folkskola som skolbakgrund. Som ett led i ett system med återkommande utbildning ter sig emellertid kompletterande utbildning acceptabel, menar förbundet. Jag har förståelse för de motiv som ligger bakom förbundets ställningstagande. Den nya utbildningsorganisationen vid filosofisk fakultet förutsätter dock möjlighet till kompletterande utbildning. Jag förordar därför att studiemedel skall kunna utgå för kompletterande utbildning.

Många remissinstanser har i motsats till utredningen menat att det vore olyckligt att utestänga sådana studerande som använt maximal studietid från studiemedel för kompletterande utbildning. Även de remissinstanser som i princip tillstyrkt utredningens förslag, såsom universitetskanslersämbetet och centrala stu-

diehjälsnämnden, har framhållit att studiemedelsnämnd vid provningen av ansökningar om studiemedel för kompletterande utbildning bör visa generositet mot dem som använt längre tid än åtta terminer för att nå grundexamen. Utredningen anser att det för dessa studerande många gånger kan vara en bättre lösning att gå ut i arbetslivet för att i ett senare skede eventuellt återuppta studierna. Även om jag delar denna ståndpunkt — som har fog för sig från både den enskildes och samhällets synpunkter — är dock utredningens förslag förenat med vissa tekniska komplikationer. Någon absolut gräns av det slag utredningen förordat bör därför ej uppställas.

Jag vill understryka att vad jag anfört om krav på studieresultat måste ses endast som allmänna riktlinjer för de studiesociala myndigheternas praxis. Givetvis bör myndigheterna kunna avvika från dessa riktlinjer om vunna erfarenheter föranleder det.

1968 års studiemedelsutredning har föreslagit att extra studiemedel skall kunna utgå under en sjätte studiemånad. Den syn, som ligger till grund för utredningens förslag, ligger i princip i linje med tankegångarna bakom beslutet om en ny utbildningsorganisation vid filosofisk fakultet.

Denna organisation har emellertid varit i funktion knappt ett läsår. Erfarenheterna av det nya utbildningssystemet är således begränsade. Delade meningar råder också om de krav som utredningen föreslagit för tilldelning av extra studiemedel. Det kan vidare tilläggas att det rör sig om tekniskt komplicerade frågor. Enligt min mening bör man därför ta upp frågan om mer generella regler för erhållande av extra studiemedel vid en tidpunkt då säkrare erfarenheter av 1969 års utbildningsreform föreligger. Jag avser därför att senare återkomma till Kungl. Maj:t i denna fråga.

Den omfattande reformeringen av beskattningen har effekter även för de studiesociala systemen, därigenom att den till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomsten höjs. Dess storlek påverkar inom studiehjälpssystemet möjligheterna att erhålla inkomstprövat tillägg till studiebidrag. Inom studiemedelssystemet sammanräknas beskattningsbar inkomst och förmögenhet till ett avgiftsunderlag. Rätt till uppskov med återbetalning av studiemedelsavgift föreligger för ett år om avgiftsunderlaget inte överstiger avgiftsgränsen. Denna gräns är f. n. 200 % av basbeloppet inom den allmänna pensioneringen.

Ändringarna i skattesystemet påverkar inte studiehjälpssystemet under nästa budgetår. I denna fråga avser jag att senare återkomma till Kungl. Maj:t. Inom studiemedelssystemet slår däremot den nya beskattningsbara inkomsten igenom under kalenderåret 1971. Klarhet om de nya reglerna måste finnas i god tid före årsskiftet. Enligt min mening bör därför riksdagen redan nu underställas förslag om ny avgiftsgräns.

Ändringarna i skattesystemet bör nämligen inte leda till materiellt negativa effekter för den enskilde inom det studiesociala regelsystemet. Avgiftsgränsen bör därför den 1 januari 1971 höjas till två och ett halvt basbelopp. Därtill bör vid

bestämmandet av avgiftsunderlaget ökad hänsyn tas till om den avgiftsskyldige har barn under 10 år. Avgiftsunderlaget bör i sådana fall minskas med ett basbelopp i stället för enligt nuvarande bestämmelser ett halvt basbelopp. De nya bestämmelserna bör givetvis ej gälla de slutliga avgifter som debiteras för år 1970. Slutligen bör en rent teknisk ändring göras av begreppet gift i 21 § studiemedelsförordningen och 2 § förordningen (1967:882) om studiemedelsavgifter.

Ytterligare en fråga aktualiseras i detta sammanhang, nämligen effekterna av de höjda taxeringsvärdena för fastigheter. Inom studiehjälpssystemet räknas 20 % av förmögenhet över 30 000 kr. som beskattningsbar inkomst och påverkar därigenom möjligheterna att erhålla inkomstprövat tillägg.

Taxeringsvärdena kommer troligen att höjas med varierande belopp, beroende bl. a. på fastighetens belägenhet och beskaffenhet. Enligt de preliminärt åsatta taxeringsvärdena kommer den nya fastighetstaxeringen att i genomsnitt för hela landet innebära en höjning med 30 à 35 %. För den enskilde innebär höjda fastighetsvärden en förmögenhetstillväxt. Även om fastighetsinnehav inte kan antas vara generellt förekommande, t.ex. bland föräldrar vars barn får inkomstprövat tillägg inom studiehjälpen, bör man enligt min mening justera förmögenhetsgränsen inom studiehjälpssystemet. Jag förordar att förmögenhetsgränsen höjs till 50 000 kr.

Eftersom de nya fastighetsvärdena ej påverkar rätten till inkomstprövat tillägg förrän under budgetåret 1971/72, bör den nya bestämmelsen inom studiehjälpssystemet träda i kraft den 1 juli 1971.

Motionsyrkandena

I *motionerna I: 114* och *II: 124* yrkas, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala, att sådana ändringar må företas *dels* i 12 § 2 st. studiehjälpsreglementet att, om den studerandes och hans föräldrars (makes) sammanlagda förmögenhet överstiger 30 000 kronor, en tiondel av det överskjutande beloppet, avrundat till närmast lägre fulla hundratal kronor, skall jämföras med beskattningsbar inkomst, *dels* i 12 § 1 st. studiemedelsförordningen att studiemedel skall minskas med en tiondel av den del av förmögenheten som överstiger sex gånger basbeloppet.»

I *motionerna I: 854* och *II: 1030* yrkas, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om utredning och förslag i syfte att kombinera studiehjälpsreglementets inackorderingsstillägg med ett hemresettillägg på i motionen anförda grunder.»

I *motionerna I: 860* och *II: 1001* yrkas, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhänga om skyndsamt utredning i samband med pågående översyn av studiemedelssystemet

dels beträffande frågan om höjning av studiebidraget inom studiemedelsförordningen till 0,5 basbelopp per år enligt lagen om allmän försäkring och i anslutning

därtill en motsvarande höjning av det s. k. förhöjda studiebidraget inom studie-
hjälsreglementet,

dels beträffande frågan om värdebeständighet för alla förmåner inom studie-
hjälsreglementet och i anslutning därtill höjning av dessa sistnämnda med hänsyn
till sedan 1964 inträffad penningvärdeförsämring.»

I *motionen II: 1038* yrkas, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t anholder
om en översyn av bestämmelser och tillämpningsföreskrifter för studielån enligt
studiehjälsreglementet syftande till att vidga möjligheterna att erhålla dylikt lån.»

I *motionerna I: 1130* och *II: 1326* yrkas, »att riksdagen måtte uttala att i stu-
diehjälsavscende åldersgränsen 18 år ej skall gälla för korrespondensstuderande
vid icke statsunderstödda korrespondensgymnasier.»

I *motionerna I: 1154* och *II: 1354* yrkas, såvitt de behandlas av andra lagutskot-
tet, att riksdagen måtte vid sin behandling av proposition nr 77 i skrivelse till
Kungl. Maj:t uttala att resetillägget inom studiehjälpssystemet må utgå med 60, 80,
100 och 120 kronor i månaden för avstånd om 6, 15, 25 resp. 35 km.

I *motionerna I: 1155* och *II: 1355* yrkas, »att riksdagen måtte besluta att hos
Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag rörande sådan ändring av studie-
medelsförordningen att åldersgränsen för erhållande av studiemedel höjs från 45
till 50 år.»

I *motionerna I: 1156* och *II: 1353* yrkas, »att riksdagen i skrivelse till Kungl.
Maj:t i anslutning till behandlingen av propositionen 1970: 77 måtte anhålla om
att centrala studiehjälsnämnden bemyndigas att inleda viss försöksverksamhet med
differentierade inackorderingstillägg, i syfte att medverka till att göra det lättare
för elev från i första hand glesbygdsområde att i ökad omfattning besöka föräldra-
hemmet under veckosluten.»

Utskottet

I förevarande proposition läggs fram förslag om betydande förbättringar av de
studiesociala förmånerna. Inom studiehjälpssystemet föreslås studiebidraget och
det förlängda barnbidraget höjt från 75 kr. till 100 kr. i månaden. En höjning med
25 kr. föreslås också för inackorderingstillägget, som därmed skulle komma att
uppgå till 125 kr. i månaden. Resetillägget, som utgår för dagliga resor mellan
hem och skola med varierande belopp i förhållande till resvägens längd, föreslås
höjt med tio kronor i varje avståndsklass.

I en del motioner yrkas ytterligare förbättringar av studiehjälpen. I motionerna
I: 1154 och II: 1354 begärs att resetillägget skall höjas med tio kronor i varje av-
ståndsklass utöver Kungl. Maj:ts förslag. Tillägget skulle därmed uppgå till 60,
80, 100 och 120 kr. i månaden för avstånd om respektive 6, 15, 25 och 35 km.
I motionen II: 1038 yrkas att tillämpningsföreskrifterna för erhållande av studie-

lån skall ses över i syfte att vidga möjligheterna att erhålla sådana lån. De båda motionsparen I: 1156 och II: 1353 samt I: 854 och II: 1030 syftar båda till att någon form av resebidrag skall införas till inackorderade elever för deras resor till hemmet. I motionerna I: 1156 och II: 1353 tänker man sig att frågan skall lösas genom differentierade inackorderingstillägg. Motionärerna vill att centrala studiehjälpsnämnden skall bemyndigas inleda viss försöksverksamhet. I motionerna I: 854 och II: 1030 vill man ha en utredning med sikte på att inackorderingstillägget skall kombineras med ett resetillägg.

Utskottet har förståelse för de krav som redovisats på ytterligare förbättringar av studiestödet utöver vad som föreslås i propositionen. Med hänsyn till de kostnadsökningar propositionens förslag medför finns det i dagens läge knappast utrymme för ytterligare reformer i aktualiserade hänseenden. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandena i den mån de går ut på omedelbara ökningar av studiehjälps förmåner. Utskottet anser att Kungl. Maj:ts förslag i nu förevarande hänseenden är väl avvägda och tillstyrker således propositionen i dessa delar.

När det gäller inriktningen av framtida reformer inom studiehjälpen för ungdomsskolans del vill utskottet understryka vikten av att man på något sätt söker lösa frågan om resebidrag till inackorderade elever som tas upp i motionerna I: 1156 och II: 1353 samt motionerna I: 854 och II: 1030. Det är från många synpunkter angeläget att man stöder strävanden som går ut på att underlätta för inackorderade elever att besöka sina hem. Kungl. Maj:t bör utreda i vilka former ett ekonomiskt stöd till resor lämpligen bör utgå. Utskottet, som redan i fjol uttalade sig positivt om motioner med samma syfte som de förevarande, utgår ifrån att Kungl. Maj:t tar upp frågan i en nära framtid.

Utöver de ovan redovisade förslagen i propositionen till förbättringar av studiestödet föreslås en justering i reglerna för erhållande av inkomstprövat tillägg. Sådant tillägg utgår med varierande belopp för elev som tillsammans med sina föräldrar har en till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst understigande 20 000 kr. Med beskattningsbar inkomst jämställs 20 % av förmögenhet över 30 000 kr. Med hänsyn till de höjda taxeringsvärdena för fastigheter föreslås en höjning av förmögenhetsgränsen till 50 000 kr. Utskottet biträder propositionens förslag. Därmed tillgodoses också i väsentlig mån syftet med motionerna I: 114 och II: 124. I dessa motioner, som väcktes redan vid riksdagens början, yrkas att förmögenhetsregeln skall mjukas upp på det sättet att hänsyn endast skall tagas till 10 % av förmögenhet över 30 000 kr. Detta yrkande bör alltså inte föranleda någon åtgärd.

I motionsparet I: 114 och II: 124 behandlas också förmögenhetsfaktorns betydelse i studiemedelssystemet. Har den studerande eller hans make inkomst över en viss nivå reduceras studiemedlen. Inkomst som under en termin för den studerande understiger 40 % av basbeloppet och för hans make 140 % av basbeloppet verkar ej reducerande. Överstiger den studerandes förmögenhet sex basbelopp skall 20 % av det överskjutande beloppet räknas som inkomst. Samma regel gäl-

ler för makes förmögenhet. I motionerna I: 114 och II: 124 yrkas att faktorn 20 % skall sänkas till 10 %.

När det gäller förmögenhetsregeln i studiemedelssystemet finns det inte samma skäl till justering som inom studiehjälpsreglementet. För det första tas automatiskt hänsyn till penningvärdeförändringar genom anknytningen till basbeloppet. För det andra torde de höjda taxeringsvärdena på fastigheter i relativt liten omfattning beröra studerande som åtnjuter studiemedel. Utskottet är inte berett att förorda någon ändring i de aktuella reglerna. Det må emellertid påpekas att 1968 års studiemedelsutredning under sitt arbete torde få anledning att behandla dessa bestämmelser. Med det anförda avstyrker utskottet det aktuella motionsyrkandet.

Motionerna I: 860 och II: 1001 innehåller mycket långtgående och kostnadskrävande förslag på det studiesociala området. Motionärerna vill ha skyndsamt utredning i samband med pågående översyn av studiemedelssystemet om höjning av såväl studiebidraget inom studiemedelssystemet (1 750 kr./år) som det förhöjda studiebidraget enligt studiehjälpsreglementet (175 kr./månad) till ett halvt basbelopp per år (f. n. 3 150 kr.). I motionerna yrkas dessutom att utredningen skall omfatta frågan om värdebeständighet av alla förmåner i studiehjälpsreglementet och i anslutning därtill uppräknig av dessa i förhållande till den penningvärdeförändring som inträffat sedan år 1964.

När det gäller yrkandet om indexreglering hänvisar utskottet till den uppfattning statsmakterna gav uttryck åt i samband med den studiesociala reformen år 1964 och som riksdagen därefter upprepade gånger bekräftat, nämligen att höjning av studiebidraget enligt studiemedelsförordningen och de olika bidragen i studiehjälpsreglementet liksom det allmänna barnbidraget bör bli beroende av särskilt beslut av riksdagen. I fråga om uppräknig av de olika förmånerna får utskottet hänvisa till de förslag i propositionen som utskottet ovan biträtt och till vad utskottet där anför om det begränsade utrymmet för ytterligare reformer. I anslutning till det synnerligen kostnadskrävande förslaget om höjning av studiebidraget vill utskottet erinra om statsmakternas tidigare ställningstagande som innebär att de resurser som de närmaste åren kan ställas till förfogande för studiesociala ändamål i betydande omfattning måste koncentreras på de vuxenstuderande.

Utöver vad ovan redovisats har de i propositionen framlagda förslagen inte givit utskottet anledning till erinran eller särskilt uttalande. Utskottet tillstyrker alltså propositionen i de delar som det ankommer på utskottet att behandla. I det följande behandlar utskottet ett par motioner, som väckts i anledning av propositionen men som saknar direkt samband med denna.

I motionerna I: 1155 och II: 1355 behandlas åldersgränsen för erhållande av studiemedel. Denna gräns innebär att efter 45 års ålder utges studiemedel endast om det föreligger särskilda skäl. Gränsen, som höjdes så sent som den 1 juli 1969, var tidigare 40 år. Motionerna syftar till att gränsen skall sättas vid 50 år.

Utskottet vill först erinra om att åldersgränsen 45 år inte är absolut. Efter indi-

viduell prövning finns det möjlighet att utge studiemedel även vid högre ålder. Fördelen med en åldersgräns av denna karaktär är uppenbar. Man kan genom en smidig praxis undvika negativa konsekvenser i de individuella fallen. I praktiken torde det också förhålla sig så att de tillämpande myndigheterna är liberala vid sin bedömning när det gäller studiemedel till dem som är mellan 45 och 50 år. Med det studiefinansieringssystem vi har för högre studier är det inte möjligt att avvara en åldersgräns. Systemet bygger nämligen på att studiemedlen — fränsett bidragsdelen — skall återbetalas. Återbetalningstiden kan då inte vara alltför kort i förhållande till de uppburna studiemedlens storlek. Dessa faktorer kan man alltså inte bortse ifrån. Utskottet avstyrker med hänsyn till det anförda motionsyrkandet. Utskottet vill emellertid erinra om att frågan om studiestöd till vuxna utreds av den kommitté som kallar sig SVUX. Arbetet inom kommittén berör bl. a. de problem som hänger samman med 45-årsregeln.

I motionerna I: 1130 och II: 1326 behandlas frågan om studiestöd till vissa elever som bedriver korrespondensstudier. Inom vuxenutbildningen kan studiestöd utgå till heltidsstuderande som bedriver studier vid korrespondensskolor. För att elev skall inbegripas under vuxenutbildningens bestämmelser fordras att han fyllt 18 år. Möjlighet till dispens från denna åldersgräns finns.

Motionerna syftar till att åldersgränsen 18 år skall avskaffas för korrespondensstuderande. Alla elever som bedriver heltidsstudier vid korrespondensgymnasier — statliga eller privata — skulle oavsett ålder utan särskild prövning komma i åtnjutande av studiestöd. Vuxenutbildningen är till betydande del uppbyggd med korrespondensstudier som bas. Det är därför naturligt att man kopplat ett studiestöd till denna undervisning. När det gäller ungdomsutbildningen är förhållandena annorlunda. För den utbildningen har korrespondensundervisningen endast marginell betydelse. När det gäller att bedöma om yngre elever vid privata korrespondensgymnasier bör komma i åtnjutande av studiestöd måste den frågan avgöras enligt de principer som gäller för organisationen av och samhällets stöd till ungdomsskolan. Mot denna bakgrund kan det inte vara lämpligt att ge stöd till den aktuella elevgruppen via vuxenutbildningen. Utskottet har inte ansett sig ha anledning att i förevarande sammanhang gå in på frågan om man på annat sätt kan tillgodose vad motionärerna åsyftar. Det kan emellertid nämnas att den frågan torde komma att prövas av Kungl. Maj:t i anledning av en särskild framställning. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motionerna.

Utskottet hemställer,

A. att riksdagen med avslag på motionerna I: 114 och II: 124, såvitt angår 12 § andra stycket studiehjälpsreglementet, antar det genom propositionen 1970: 77 framlagda förslaget till lag om ändring i studiehjälpsreglementet (1964: 402) i motsvarande del;

B. att riksdagen antar de framlagda lagförslagen i övrigt;

C. att riksdagen avslår motionerna I: 1154 och II: 1354, såvitt de hänvisats till lagutskott;

D. att motionen II: 1038 inte föranleder någon riksdagens åtgärd;

E. att motionerna I: 860 och II: 1001 inte föranleder någon riksdagens åtgärd;

F. att motionerna I: 1130 och II: 1326 inte föranleder någon riksdagens åtgärd; samt

G. att följande motioner,

1) I: 114 och II: 124, såvitt angår studiemedelsförordningen,

2) I: 854 och II: 1030,

3) I: 1155 och II: 1355 samt

4) I: 1156 och II: 1353

inte föranleder någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 12 maj 1970

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit:

från första kammaren: herr Strand (s), fru Hamrin-Thorell (fp)*, herrar Dahlberg (s), Österdahl (fp), Andreasson (cp)*, Ivar Andersson (s) och Blomquist (m)*,

från andra kammaren: fröken Sandell (s), herrar Gustavsson i Alvesta (cp), Fredriksson (s), Nordberg (s)*, Aldén (s)*, Akerlind (m), Olsson i Mölndal (s) och Romanus (fp).

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservationer

1) vid C i utskottets hemställan (resetilläggets storlek) av fru Hamrin-Thorell (fp), herrar Österdahl (fp), Andreasson (cp), Gustavsson i Alvesta (cp) och Romanus (fp), som ansett

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 14 med orden »När det gäller inriktningen» och slutar med orden »nära framtid» bort tillföras text av följande lydelse:

»Utskottet förutsätter dessutom att Kungl. Maj:t med förtur tar upp frågan om ytterligare höjning av resetilläggets storlek. Såsom anförs i motionerna I: 1154 och II: 1354 är det angeläget att resetillägget anpassas till prisutvecklingen för de all-

männa kommunikationerna. Vad utskottet anfört i denna fråga bör bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.»

dels att utskottet under C bort hemställa,

- »1) att riksdagen i anledning av motionerna I: 1154 och II: 1354 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad utskottet anfört om framtida uppräknig av resetillägget;
- 2) att motionerna I: 1154 och II: 1354, såvitt de hänvisats till lagutskott och i den mån de icke besvarats genom vad utskottet ovan hemställt, inte föranleder någon riksdagens åtgärd.»

2) vid *D* i *utskottets hemställan* (studielån) av fru *Hamrin-Thorell* (fp), herrar *Österdahl* (fp) och *Romanus* (fp), som ansett

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 14 med orden »När det gäller inriktningen» och slutar med orden »nära framtid» bort tillföras text av följande lydelse:

»Den i motionen II: 1038 aktualiserade frågan om vidgade möjligheter för yngre studerande att få studielån tillhör de saker som Kungl. Maj:t bör ha sin uppmärksamhet riktad på. Det är angeläget att så snart ekonomiskt utrymme skapats man lättar på de i vissa avseenden tämligen rigorösa tillämpningsbestämmelserna för låneprövningen. Särskilt viktigt är det att dessa regler anpassas till förändringarna i penningvärdet och att anknytningen till föräldrarnas inkomst och förmögenhet görs mindre markant. Vad utskottet anfört om studielånen bör bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.»

dels att utskottet under D bort hemställa,

- »1) att riksdagen i anledning av motionen II: 1038 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad utskottet anfört om vidgade möjligheter till studielån;
- 2) att motionen i den mån den icke kan anses besvarad genom vad utskottet ovan hemställt, inte föranleder någon riksdagens åtgärd.»

3) vid *E* i *utskottets hemställan* (indexreglering m. m.) av fru *Hamrin-Thorell* (fp) herrar *Österdahl* (fp), *Andreasson* (cp), *Gustavsson* i Alvesta (cp) och *Romanus* (fp), som ansett

dels att det avsnitt i utskottets yttrande som börjar på s. 15 med orden »När det gäller yrkandet» och slutar med orden »de vuxenstuderande» bort ersättas med text av följande lydelse:

»Studiebidragsdelen av studiemedlen bör enligt utskottets mening göras värdebeständig. Den frågan liksom frågan om indexreglering av förmånerna i studiehjälpsreglementet bör som motionärerna yrkar tas upp av 1968 års studiemedels-

utredning. Enligt utskottets uppfattning bör man inte acceptera en minskning av de studiesociala förmånernas relativa värde i förhållande till vad som gällde då förmånerna infördes år 1964. Detta föranleder uppräknig av vissa förmåner. Även den frågan bör 1968 års studiemedelsutredning behandla. Vad utskottet anfört i de aktuella frågorna bör bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.»

dels att utskottet under E bort hemställa,

»1) att riksdagen i anledning av motionerna I: 860 och II: 1001 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad utskottet anfört om indexreglering m. m.;

2) att motionerna I: 860 och II: 1001, i den mån de icke besvarats genom vad utskottet ovan hemställt, inte föranleder någon riksdagens åtgärd.»

4) vid *F* i utskottets hemställan (studiestöd till vissa korrespondensstuderande) av fru *Hamrin-Thorell* (fp) herrar *Österdahl* (fp), *Andreasson* (cp), *Blomquist* (m), *Gustavsson* i Alvesta (cp) *Åkerlind* (m) och *Romanus* (fp), som ansett

dels att det sista stycket i utskottets yttrande bort ha följande lydelse:

»Vid vissa privata skolor bedrivs undervisning i samarbete med korrespondensinstitut. I samma undervisning deltar därvid både elever som är över 18 år och elever som är under 18 år. Endast den förra kategorin är i princip berättigad till studiestöd. Det är enligt utskottets uppfattning inte befogat att i studiehjälpshänseende göra en sådan skillnad mellan olika grupper korrespondensstuderande. Utskottet biträder därför motionsyrkandet att korrespondensstuderande som är yngre än 18 år och som studerar vid icke statsunderstödda korrespondensgymnasier skall kunna komma i åtnjutande av studiestöd. Kungl. Maj:t får närmare överväga om stödet bör ges via vuxenutbildningen eller inom ramen för studiehjälpen till ungdomsskolans elever. Vad utskottet anfört bör bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.»

dels att utskottet under *F* bort hemställa,

»att riksdagen med bifall till motionerna I: 1130 och II: 1326 i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ger till känna vad utskottet anfört om studiestöd till vissa korrespondensstuderande.»